

**HANKINTOJEN VASTUULLISUUS SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
PK-YRITYKSESSÄ**

Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT

Kauppätieteiden kandidaatintutkielma

2023

Jussi Hurskainen

Tarkastaja: Tutkijaopettaja Mika Immonen

TIIVISTELMÄ

Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT

LUT-kauppakorkeakoulu

Kauppätieteet

Jussi Hurskainen

Hankintojen vastuullisuus sosiaali- ja terveysalan pk-yrityksessä

Kauppätieteiden kandidaatintutkielma

2023

32 sivua, 6 kuvaa, 4 taulukkoa ja 3 liitettä

Tarkastaja: Tutkijaopettaja Mika Immonen

Avainsanat: vastuullisuus, hankintojen vastuullisuus, yritysvastuu

Tässä kandidaatintutkielmassa käsitellään yksittäisen sosiaali- ja terveysalan pk-yrityksen hankintojen vastuullisuutta ja vastuullisuuden vaikutuksia yrityksen toimintaan. Vuoden 2023 alussa 21 hyvinvointialuetta ottivat vastuun kunnilta ja kuntayhtymiltä sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen järjestämisestä. SOTE-uudistus on yksi suurimpia Suomessa tehtyjä hallintomuutoksia. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan hyvinvointialueiden hankintoja ja kilpailutusta.

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii the tripple bottom -line käsite, jonka mukaan yrityksen yhteiskunnallinen vastuu jakaantuu kolmeen ulottuvuuteen. Ulottuvuudet ovat ympäristöllinen, taloudellinen ja sosiaalinen.

Tämä tutkimus on toteutettu monimenetelmätutkimuksena. Apuna on käytetty sisällönanalyysia. Tutkimuksen empiirinen osuus sisältää laadullisen tutkimuksen lisäksi arkistotutkimusta.

Empiiriset tulokset osoittavat, että hankintojen vastuullisuuteen kiinnitetään nykyisin enemmän huomiota. Yksittäisen yrityksen sekä hyvinvointialueen hankintoihin suurin vaikuttava tekijä on kuitenkin hinta.

ABSTRACT

Lappeenranta–Lahti University of Technology LUT

LUT Business School

Business Administration

Jussi Hurskainen

Responsible purchasing of small and medium company in the social and health sector

Bachelor's thesis

2023

32 pages, 6 figures, 4 tables and 3 appendices

Examiner: Associate professor Mika Immonen

Keywords: responsibility, responsible purchasing, corporate social responsibility

This bachelor's thesis deals with the procurement responsibility of an individual SME in the social and health sector and the effects of responsibility on the company's operations. At the beginning of 2023, 21 welfare areas took responsibility from municipalities and municipal associations for organizing social and health care and rescue operations. The SOTE reform is one of the biggest administrative changes made in Finland. In addition, the study examines procurement and tendering of welfare areas.

The theoretical framework of the research is the triple bottom-line concept, according to which the company's social responsibility is divided into three dimensions. The dimensions are environmental, economic and social.

The research has been done using the case study mixed methods method. Content analysis has been used to help. The empirical part of the research includes archival research in addition to qualitative research.

Empirical results show that nowadays more attention is paid to the responsibility of procurement. The biggest factor influencing the purchases of an individual company and the welfare area is the price.

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
1.1	Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	2
1.2	Tutkimusmenetelmä ja -aineisto.....	3
1.3	Tutkielman rajaukset ja teoreettinen viitekehys.....	3
1.4	Keskeiset käsitteet.....	4
1.5	Tutkielman rakenne.....	5
2	Hankintojen vastuullisuus.....	6
2.1	Vastuullisuus.....	8
2.2	Vastuullisuuden ulottuvuudet.....	9
2.2.1	Ympäristöllinen ulottuvuus.....	10
2.2.2	Taloudellinen ulottuvuus.....	11
2.2.3	Sosiaalinen ulottuvuus.....	11
3	Hankintojen vastuullisuus kohdeyrityksessä sekä sosiaali- ja terveysalalla.....	12
3.1	Tutkimusmenetelmät ja -aineisto.....	12
3.2	Kohdeyrityksen esittely.....	13
3.3	Yritys X:n haastattelu.....	14
3.3.1	Toimittajat ja hankintapolitiikka.....	15
3.3.2	Hankintojen vastuullisuuskäytänteet ja hankintojen haasteet.....	15
3.3.3	Vastuullisuuden merkitys yrityksen liiketoimintaan.....	16
3.4	Hankintojen vastuullisuus sosiaali- ja terveysalalla.....	17
3.4.1	Kestävän kehityksen ympäristö- ja sosiaalisen vastuun tavoitteet.....	18
3.4.2	Palvelusetelin tuottaja.....	19
3.4.3	Code of Conduct – eettinen ohjeisto.....	19
3.4.4	Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintojen erikoispiirteet.....	20
3.4.5	Hyvinvointialueiden julkiset hankinnat Hilmassa.....	21
3.4.6	Työterveyteen liittyvät julkiset hankintailmoitukset.....	23
4	Johtopäätökset.....	25
4.1	Tutkimuksen tulokset.....	25
4.2	Jatkotutkimusaiheet.....	28
4.3	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	28
	Lähteet.....	30

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Liite 2. Hyvinvointialueiden hankintailmoitukset

Liite 3. Työterveyteen liittyvät hankintailmoitukset

Kuvaluettelo

Kuva 1. Hankintaprosessi -malli

Kuva 2. Hankintojen johtamisen kolmio

Kuva 3. The tripple bottom line -malli

Kuva 4. Kolmen pilarin malli

Kuva 5. Yritys X:n asiakasrakenne

Kuva 6. Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Hyvinvointialueiden hankintailmoitusten valintakriteerit

Taulukko 2. Hyvinvointialueiden hankintailmoitusten strategiset tiedot

Taulukko 3. Työterveyteen liittyvien hankintailmoitusten valintakriteerit

Taulukko 4. Työterveyteen liittyvien hankintailmoitusten strategiset tiedot

1 Johdanto

Yrityksien on hyvällä hankintojen johtamisella mahdollisuus vaikuttaa riskienhallintaan, alentaa kustannuksia sekä luoda lisäarvoa asiakkaalle. (van Weele 2014) Ihmisten elinkustannusten noustessa, hintakilpailu ja kilpailu asiakkaista on lisääntynyt. Yritysten yhteiskunnallinen vastuu jaetaan kolmeen ulottuvuuteen: taloudelliseen, ympäristölliseen ja sosiaaliin. Aikaisemmin yritysvastuuta on painotettu taloudellisen ja ympäristöllisen vastuun mukaan, mutta sosiaalisen vastuun merkitys on alkanut korostua yhä enemmän (Panapanaan et al. 2003). Tässä kandidaatintutkielmassa perehdytään kaikkiin kolmeen ulottuvuuteen.

Pk-yrityksillä on Suomen talouden kannalta merkittävä rooli. Vuonna 2009 suomalaisista yrityksistä 98 % oli pk-yrityksiä. (Myllyviita et al. 2017) Suomen virallisen tilaston (2023) mukaan vuonna 2022 sosiaali- ja terveysalalla Suomessa oli 26 275 yritystä, jotka työllistivät 97 970 työntekijää. Yritysten lukumäärässä mitattuna sosiaali- ja terveysala on seitsemänneksi suurin toimiala ja henkilöstömäärässä mitattuna kahdeksanneksi suurin toimiala Suomessa. (SVT 2023) Sosiaali- ja terveysministeriön (2023A) mukaan yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajien osuus sote-palvelualasta on 22 prosenttia.

Vuoden 2023 alusta 21 hyvinvointialuetta ottivat vastuun kunnilta ja kuntayhtymiltä sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen järjestämisestä. Sote-uudistus on yksi suurimmista koskaan Suomessa tehdyistä hallintouudistuksista. (Sote-uudistus 2023) Sote-uudistus on saanut aikaan epäilyä määrärahojen riittämisestä ja terveydenhuollon julkisen puolen jonojen kasvamisesta. Nämä epäilyt ovat osin muuttuneet todeksi, sillä mm. Etelä-Karjalan hyvinvointialue ilmoitti marraskuun alussa aluehallitukselle esittävänsä yhteistoimintaneuvottelujen käynnistämistä ja tämän lisäksi hyvinvointialue joutuu sopeuttamaan toimintaansa noin 20 miljoonalla eurolla joka vuosi vuoteen 2026 loppuun mennessä. (Etelä-Saimaa 2023) Uudistuksen myötä sosiaali- ja terveysalan pk-yrityksillä on mahdollisuus oikeanlaisilla toimenpiteillä vaikuttaa omaan toimintaansa.

Yritysvastuu ja hankintojen vastuullisuuden merkitys on kasvussa. Tämän vuoksi näihin asioihin panostetaan nykyisin yhä enemmän etenkin isoissa pörssiyrityksissä. Mutta myös pienempien yritysten on tehtävä omat toimenpiteensä vastuullisuuden saralla, koska nykyisin

kuluttaja-asiakkaat ovat huomattavasti tietoisempia ja kriittisempiä ostokäyttämisen suhteen. Vastuullisuus voi myös olla merkittävä tekijä joissain alan kilpailutuksissa.

Tämän kandidaatin tutkielman aiheena on tutkia yksittäisen sosiaali- ja terveysalan pk-yrityksen hankintojen vastuullisuutta ja niiden vaikutusta yrityksen toimintaan. Tutkimus on toteutettu monimenetelmä tutkimuksena (case study mixed methods) sisällönanalyysia apuna käyttäen.

1.1 Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää yksittäisen sosiaali- ja terveysalan pk-yrityksen (jatkossa Yritys X) hankintojen vastuullisuutta ja vastuullisuuden näkymistä hankintaprosessin eri vaiheissa. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään yritys X:n hankintojen strategiaa ja hankintapäätöksiin vaikuttavia asioita. Lisäksi tutkimuksessa pyritään selvittämään kuinka tarkasti ja harkitusti hankinnat yrityksessä toteutetaan.

Tutkimuksen aihe on ajankohtainen, sillä yritysten vastuullisuuteen kiinnitetään nykyisin yhä enemmän huomiota ja vastuullisuus tulisi ottaa huomioon yrityksen päivittäisessä toiminnassa. Suomalaiset yritykset ovat tietoisia yritysvastuun merkityksestä ja sen kehityksestä. Monet yritykset uskovat yritysvastuun tuovan myönteisiä vaikutuksia yrityksen toimintaan. Siitä huolimatta yritysten toimintatavoista työntekijöitä, tavarantoimittajia ja muita sidosryhmiä kohtaan tiedetään kohtalaisen vähän. (Panapaan et al. 2003) van Weelen (2014) mukaan yhteiskuntavastuu on monien huippujohtajien keskeinen asia. Vuonna 2010 Hollannin terveys- ja ympäristöministeri ilmoitti, että kaikki Hollannin hallituksen tekemät ostot pitää olla kestävyys- ja ympäristövaatimukset täyttäviä. Tuolloin ei tiedetty miten kestävä hankinta määritellään. (van Weele 2014)

Tutkimuksen tavoitteena on saada vastaus seuraavaan päätutkimuskysymykseen:

Kuinka vastuullisuus näkyy yrityksen hankinnoissa?

Panapaanin et al. (2003) mukaan suomalaisten yritysten toimittajasuhteet ovat pääpiirteittäin järjestetty hyvin, mutta yritysvastuun hallinta toimitusketjussa vaatii muutoksia hankintojen vaatimuksiin ja myös viestinnän hallintaan. Tchokoqué et al. (2018) tutkimuksen mukaan

tietyt yritysjohtajat pystyvät hallitsemaan paineita ja kääntämään ne kilpailueduksi, joka näkyy organisaation imagon parantumisena. Alatutkimuskysymysten avulla pyritään selvittämään hankintojen vastuullisuuden merkitystä ja minkä takia vastuullista hankintaa kannattaa toteuttaa yrityksessä.

Alatutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset:

Miten vastuullisuus kasvanut yrityksen hankinnoissa viime vuosien aikana?

Kuinka vastuullisuutta aiotaan kehittää?

Miten vastuullisuudesta saatu kilpailuetua?

1.2 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tämä kandidaatintutkielma on toteutettu monimenetelmätutkimuksena (case study mixed-research), johon sisältyy sekä laadullista että arkistotutkimusta. Monimenetelmätutkimuksessa voidaan sekoittaa tai yhdistää kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta ja niihin voidaan yhdistellä myös muita tutkimusmuotoja ja -tekniikoita (Yin 2014). Tutkimukseen aineistoa on kerätty haastattelemalla yritys X:n edustajaa. Haastattelukysymykset on lähetetty yritys X:n edustajalle etukäteen, jotta edustajalla on ollut mahdollisuus tutustua kysymyksiin ja teemoihin etukäteen. Kysymysten etukäteen lähettämällä varmistetaan se, että vastaukset ovat laadukkaampia ja edustajan on mahdollisuus etukäteen selvittää hankaliin kysymyksiin vastauksia. Haastattelu on toteutettu puolistrukturoituna teemahaastatteluna marraskuussa 2023. Teemahaastattelussa kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää haastateltavien vastausten mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018) Arkistotutkimuksessa keskitytään hyvinvointialueiden kilpailutuksiin julkisten hankintojen palvelussa Hilmassa sekä tutkitaan työterveyden asettamia vastuullisuuden vaatimuksia palvelun tuottajien suhteen.

1.3 Tutkielman rajaukset ja teoreettinen viitekehys

Tämä kandidaatintutkielma käsittelee yrityksen hankintojen vastuullisuutta. Tutkimuksen avulla selvitetään, mitä mitkä seikat vaikuttavat yrityksen hankintapäätöksiin eri tuote- ja hankintakategorioissa. Tutkimus on rajattu yhteen suomalaiseen sosiaali- ja terveysalan pk-yritykseen, joten tutkimuksen tuloksista ei voida tehdä yleistyksiä muihin alan yrityksiin.

Sosiaali- ja terveysalan yksityissektoriin liittyviä tutkimuksia ei ole aikaisemmin juurikaan tehty, joten tutkimuksen tuloksia verrataan julkisen puolen terveyspalveluihin liittyviin tutkimuksiin ja tutkimustulosten analysoinnissa hyödynnetään myös muita yksityiseen sektoriin liittyviä tutkimuksia muilta aloilta.

Tutkimuksen pohjana toimii the triple bottom line -käsite, jolla tarkoitetaan yrityksen yhteiskunnallisen vastuun jakaantumista kolmeen kategoriaan: ympäristöllinen, sosiaalinen ja taloudellinen vastuu. (Elkington 1997)

Tchokoqué et al. (2018) kehittivät viitekehyksen julkisen sektorin hankintojen vastuullisuuden arviointia varten Britanniassa. Viitekehystä käytetään apuna luodessa haastattelukysymyksiä tämän kandidaatin tutkielman aineistonkeruuseen. Tchokoqué et al. (2018) kehittämässä viitekehyksessä on viisi hankintojen johtamisen osa-alueita: strategia ja viestintä, henkilöstö, hankintaprosessi, toimittajat ja suoriutuminen. Eri osa-alueet ovat merkittävässä roolissa yrityksen vastuullisen hankinnan arvioinnissa

1.4 Keskeiset käsitteet

Tämän kandidaatintutkielman keskeisiä käsitteitä ovat vastuullisuus, vastuullinen hankinta, yritysvastuu sekä hankintojen johtaminen. Käsitteet avataan seuraavaksi selittämällä, jotta lukijan olisi helpompi ymmärtää kandidaatintutkielman sisältöä.

Vastuullisuus (eng. responsibility)

Voidaan määritellä jo aiemmin mainitun the tripple bottom line käsitteen avulla. Portneyn (2015) kirjassa mainitaan the three E's of sustainability: Economy = taloudellinen, Environment = ympäristöllinen ja Equity = tasavertainen.

Vastuullinen hankinta (eng. responsible purchasing)

Vastuullinen hankinta voidaan määritellä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi hankinta- ja toimitusprosessin kautta. Se on kestävän kehityksen periaatteiden mukainen ja ottaa huomioon lait ja ympäristön. (Walker et al. 2012)

Yritysvastuu, (eng. corporate social responsibility)

Yritysvastuu voidaan määritellä vastuullisuuden tapaan the triple bottom line -käsitteen avulla. Koipijärven (2020) mukaan yritysvastuu tuo lisäarvoa paremman myynnin,

pienentyneiden kustannusten ja näistä johtuvan paremman tuoton muodossa. Monet yritykset ovat integroineet yritysvastuun osaksi yrityksen bisnesstrategiaa. Yritysvastuu voi näkyä toimitus- ja toimittajaketjuissa code of conductina – vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksena. (van Weele 2014)

Hankintojen johtaminen

Hallikas et al. (2016) mukaan hankintojen johtaminen vastaa suurimmaksi osaksi yritysvastuun toteutumisesta ja vastuullisuuden toteutus käynnistyy hankintatoimesta. Hankintojen johtamisella voidaan alentaa kustannuksia, tuottaa lisäarvoa sekä vähentää riskejä. (van Weele 2014)

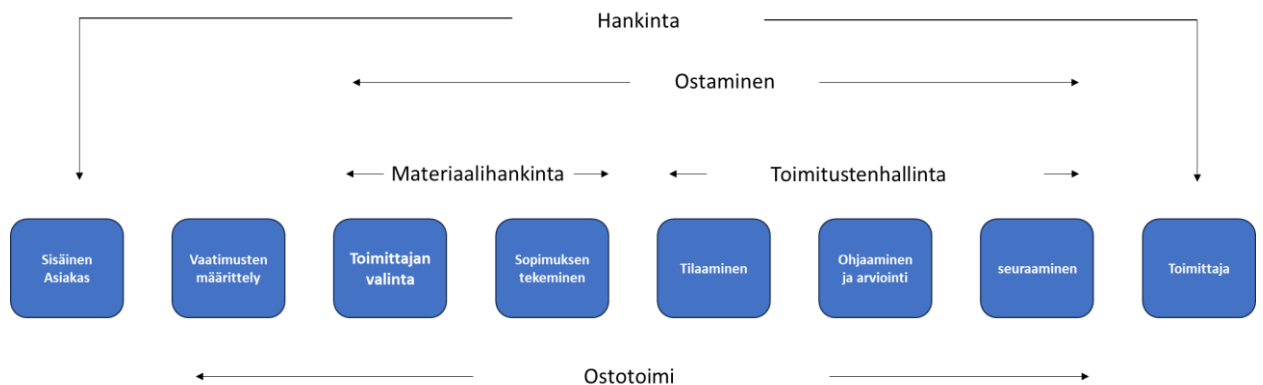
1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu neljästä pääluvusta, joista ensimmäisenä on johdanto. Johdantoluvussa käsitellään tutkielman aihe sekä taustaa aiemmista tutkimuksista. Johdanto sisältää tutkielman tavoitteet, keskeiset käsitteet, tutkimuskysymykset sekä tutkielman rajaukset ja teoreettisen viitekehyksen. Toisessa pääluvussa käsitellään vastuullisuutta ja hankintojen vastuullisuutta. Kolmas pääluku on tutkielman empiirinen osuus, joka on toteutettu monimenetelmätutkimustapauksena, joka sisältää sekä laadullista, että määrällistä tutkimusta. Pääluvussa esitellään tutkielman kohdeyritys X, sekä käsitellään hankintojen vastuullisuutta kohdeyrityksessä sekä sosiaali- ja terveysalalla. Kolmas pääluku sisältää myös arkistotutkimuksena läpi käytyjä hyvinvointialueiden hankintailmoituksia. Pääluvussa esitellään tutkimusmenetelmä, tutkimusaineisto ja käydään läpi empiriaosuuden tulokset. Neljännessä pääluvussa esitellään tutkimuksen löydökset, johtopäätökset sekä pohditaan tutkimuksen luotettavuutta ja miten tutkimusta voitaisiin hyödyntää jatkossa.

2 Hankintojen vastuullisuus

Tässä luvussa käsitellään tutkielman teoriaosuus, joka sisältää osion vastuullisuudesta sekä hankintojen vastuullisuudesta. Luvussa käydään läpi työn pohjana käytettävää the triple bottom line – mallia ja sen kolme ulottuvuutta: ympäristöllinen, taloudellinen sekä sosiaalinen.

Hankintatoimen tehtäviin kuuluu vastata yrityksen tarvitsemista materiaali-, tuote- ja palveluhankinnoista. Suuremmissa yrityksissä hankintatoimi jaetaan strategiseen hankintaan, jonka tehtävänä on vastata sopimuksista ja pitemmän aikavälin tavoitteista sekä operatiiviseen hankintaan, jonka vastuulla ovat ostot. (Nieminen, 2016) Etse et al. (2023) toteavat, että vastuullinen hankinta on noussut tärkeäksi osaksi yritysten strategiaa, jossa otetaan huomioon hankintojen vastuullisuus ympäristöllisestä, taloudellisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Hallikas et al. (2016) määrittelevät hankintojen johtamisen kantavan suuren vastuun yrityksen yritysvastuun toteutumisesta. Hankintatoimi vastaa ulkoisten resurssien hallinnasta, hankittavien raaka-aineiden, palveluiden sekä tuotteiden valinnasta.

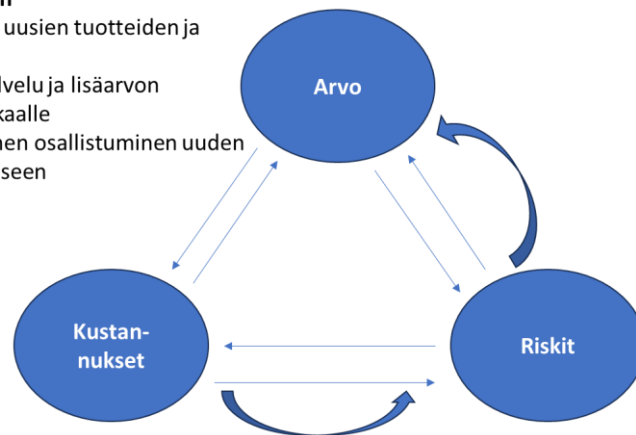
Kuva 1. Hankintaprosessi (mukaillen van Weele 2014)

Kuvassa 1 on esitelty van Weelen (2014) hankintaprosessimalli sekä hankinnan keskeiset termit. van Weelen (2014) mukaan hankintojen johtamisella voidaan vaikuttaa kustannuksiin, riskien hallintaan ja arvon tuottamiseen. Hankintakustannuksia voidaan alentaa vähentämällä toimittajia, tuotteiden standardoinnilla, sähköisellä kaupankäynnillä sekä sopimusten hallinnalla. Lisäarvoa voidaan tuottaa liikevaihdon kasvulla lisäämällä tuotteita tai

palveluita. Asiakaspalvelun parantaminen ja toimittajan varhainen osallistuminen uuden tuotteen kehittämiseen voivat myös tuoda lisäarvoa. Lisäksi van Weele (2014) mainitsee riskien hallinnan osalta toimittajien laadun varmistuksen ja toimittajien auditoinnit sekä suoritukseen perustuvat hankintasopimukset. Kuvassa 2 on esitelty hankintakustannusten alentamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Lisäarvon tuottaminen

- Liikevaihdon kasvu uusien tuotteiden ja palveluiden avulla
- Parempi asiakaspalvelu ja lisäarvon tuottaminen asiakkaalle
- Toimittajan varhainen osallistuminen uuden tuotteen kehittämiseen

Hankintakustannusten alentaminen

- Toimittajien vähentäminen
- Tuotteiden standardointi
- Globaalit hankinnat
- Sähköinen kaupankäynti
- Sopimusten hallinta

Riskien hallinta

- Yksi vs. useampi hankintalähde
- Suoritukseen perustuvat hankintasopimukset
- Toimittajan auditoinnit
- Toimittajan laadunvarmistus
- Toimittajan taloudellinen tilanne

Kuva 2. Hankintojen johtamisen kolmio (mukaillen van Weele 2014)

Hallikas et al. (2016) tekivät tutkimuksen suomalaisille yrityksille ja tutkimukseen osallistuneissa yrityksissä hankintojen osuus yrityksen liikevaihdosta oli huomattavan suuri, keskimäärin 54 prosenttia. Vastuullisesti toimiva hankintatoimi, joka säästää hankinnoissa energiaa, raaka-aineita, pakkausmateriaaleja ja muita hankintoihin liittyviä asioita voi pitkällä aikavälillä synnyttää suuria säästöjä kustannuksiin ja näin lisätä yrityksen tuottamaa voittoa. Lisäksi Hallikaan et al. (2016) tutkimuksen tuloksissa mainitaan, että vastuullisesti toimiva hankintatoimi vaikuttaa myös positiivisesti koko yrityksen tasolla. Vastuullinen hankintatoimi voi aiheuttaa ongelmia hankintastrategiaan, koska kustannussäästöjen aikaansaamiseksi tuotantoa saatetaan siirtää halvan työvoiman maihin, jossa ympäristönsuojelu sekä työoloista huolehtiminen on usein huonommalla tasolla.

2.1 Vastuullisuus

Vastuullisuus voidaan määritellä monin eri tavoin. Elinkeinoelämän keskusliiton (2023) mukaan vastuulliset yritykset pyrkivät toimimaan kestäväällä tavalla ja huomioimaan sidosryhmät ja samalla yritykset pyrkivät mahdollisimman kannattavaan liiketoimintaan. Elkington (1997) määrittelee vastuullisuuden the triple bottom line-käsitteen mukaan, jossa yrityksen yhteiskunnallinen vastuu jakaantuu kolmeen sektoriin: ympäristöllinen, taloudellinen ja sosiaalinen.

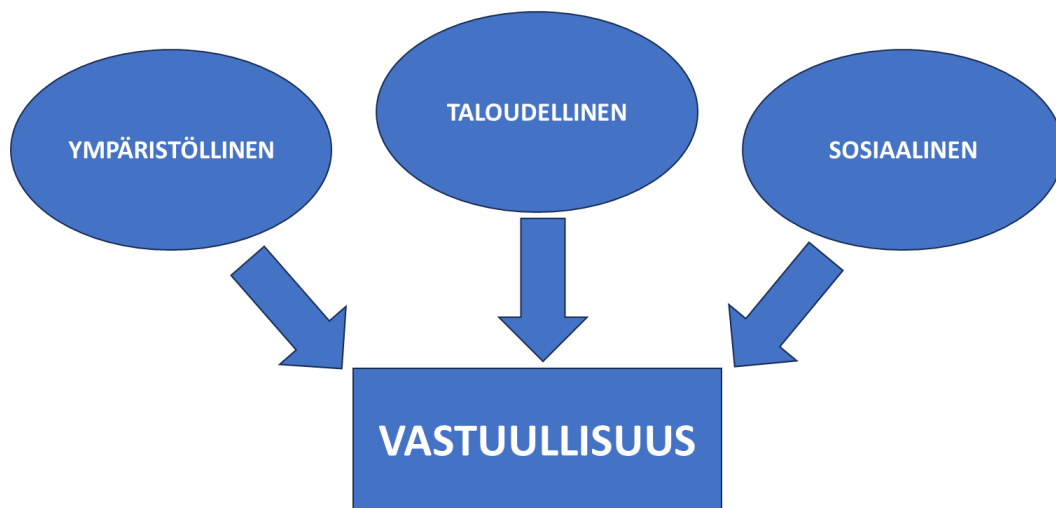
Carterin ja Rogersin (2008) mukaan the triple bottom linen avulla on mahdollista saavuttaa kilpailuetuja ja taloudellista hyötyä pitkällä aikavälillä ja lisäksi luoda positiivisia sosiaalisia- ja ympäristövaikutuksia. The triple bottom line -mallia ei juurikaan ole kritisoitu tieteellisissä tutkimuksissa eikä sille ole yritetty kehittääkään vaihtoehtoja kovinkaan paljoa. Rambaud ja Richards (2015) esittivät tieteellisessä julkaisussaan vaihtoehdoksi the triple Depreciation line -ajatuksen the triple bottom linen rinnalle. Tutkijoiden luomassa mallissa uutta oli se, että se huomioi myös luonnollisen ja inhimillisen pääoman taloudellisen pääoman lisäksi.

Vastuullisuus voidaan käsittää yksityisellä sektorilla monin eri tavoin. Beckerin (2012) mukaan vastuullisuus -käsite käsittää kolme näkökohtaa: jatkuvuuden, suuntautumisen ja suhteet. Tällä tarkoitetaan sitä, että puhuttaessa vastuullisuudesta ja kestävästä kehityksestä, jokin asia jatkuu ja sen merkitystä arvioidaan. Koipijärven (2020) mukaan vastuullista yritystoimintaa lähestyttiin negaation kautta eli vastuullinen yritys pyrkii minimoimaan ympäristölleen sekä ympäröivälle yhteiskunnalle aiheuttamat vahingot. Vähitellen on pyritty maksimoimaan myönteiset vaikutukset eli on alettu seuraamaan kuinka paljon yritykset voivat tuottaa hyvää ympäristölleen tai yhteiskunnalle.

Pienille ja keskisuurille yrityksille vastuullisuutta pidetään haasteena, mutta myös samalla mahdollisuutena. Vastuullisuuden merkitys korostuu, jos pk-yritykset ovat osa suurempien yritysten arvoketjua (Koipijärvi, 2020). Vastuullisesti toimiva pk-yritys voi olla arvokkaampi suuren yrityksen kannalta ajateltuna ja näin vastuullisesti toimiva pk-yritys voi saavuttaa pitempiaikaista hyötyä toiminnastaan taloudellisesta näkökulmasta katsottuna.

The triple bottom line -käsite on toiminut monen tutkimuksen pohjana, kuten myös tämän kandidaatin tutkielman pohjana, koska käsite soveltuu hyvin hankintojen johtamisen

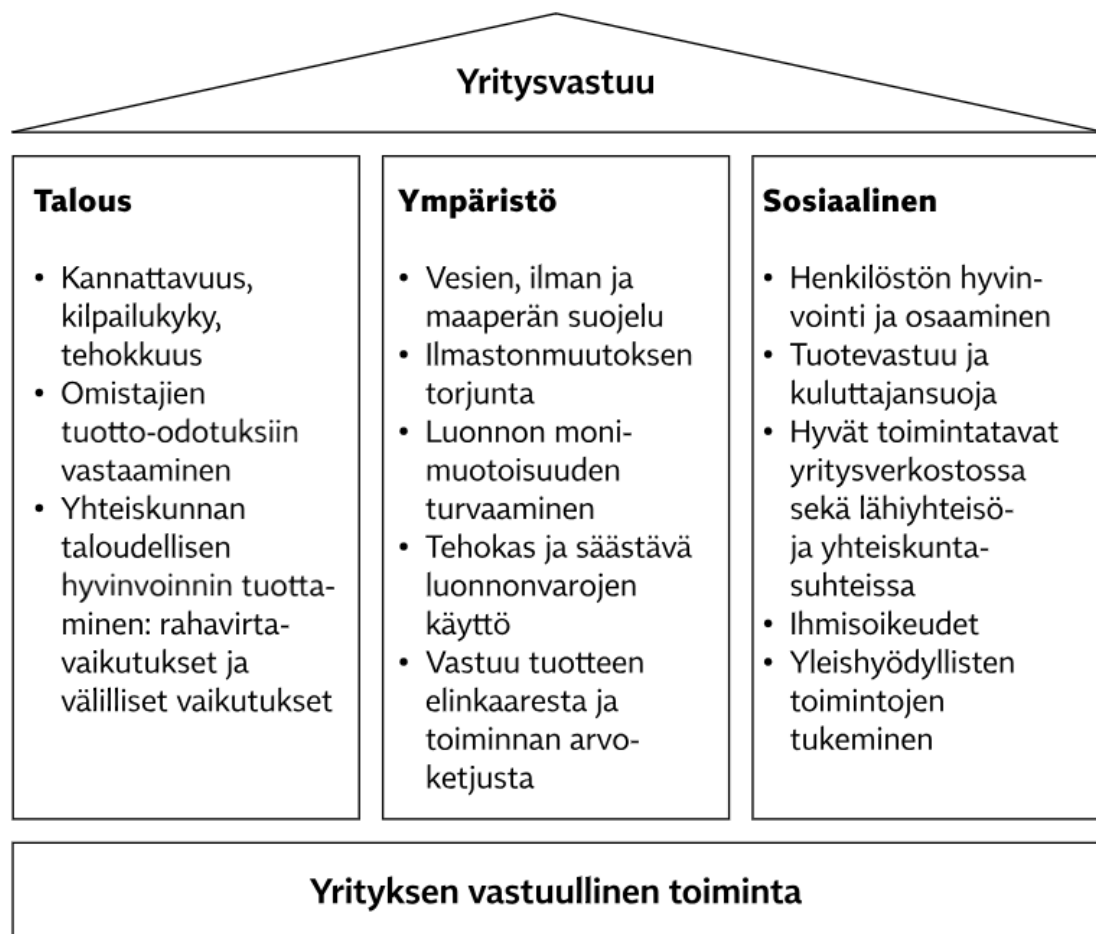
tutkimiseen ja käsitteestä löytyy alan kirjallisuutta. The triple bottom -käsite on havainnollistettu kuvassa 3.

Kuva 3. The triple bottom line -malli (Elkington 1997)

2.2 Vastuullisuuden ulottuvuudet

Tässä kappaleessa käydään läpi vastuullisuuden eri ulottuvuudet. Vastuullisuuden ulottuvuudet the triple bottom line -käsitteen mukaan ovat ympäristöllinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ulottuvuus. Ympäristöllisestä ja taloudellisesta ulottuvuudesta on vuosien saatossa tehty enemmän tutkimuksia, mutta viime vuosina sosiaalisen ulottuvuuden merkitys on kasvanut ja se on johtanut siihen, että sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvät tutkimukset ovat lisääntyneet. Kolmen pilarin mallissa (kuva 4) on käyty läpi, kuinka yrityksen vastuullinen toiminta rakentuu kolmesta pilarista, jotka muodostavat yritys vastuun.

Kuva 4. Kolmen pilarin malli (Koipijärvi 2020)

2.2.1 Ympäristöllinen ulottuvuus

Ympäristöllisellä vastuulla tarkoitetaan sitä, että yritys noudattaa lainsäädäntöä ja pyrkii omalla toiminnallaan säästämään mahdollisimman paljon luonnonvaroja. Myös kierrätys sekä jätteiden vähäinen määrä otetaan huomioon yrityksen toiminnassa. (Nieminen, 2016) Gimenez et al. (2012) mainitsevat, että ympäristöllinen ulottuvuus on sitä, että pyritään vähentämään päästöjä, säästetään energiaa ja käytetään mahdollisimman vähän ympäristölle haitallisia materiaaleja. Koipijärven (2020) mukaan etenkin raskaan teollisuuden yritykset alkoivat keskittymään viimeistään 1980-luvulla ympäristöasioihin, päästöjen vähentämiseen ja lisäksi yritykset alkoivat palkkaamaan ympäristöasiantuntijoita. Ympäristöllisellä ulottuvuudella pyritään suojelemaan vesiä, ilma ja maaperää. Ympäristölliseen ulottuvuuteen kuuluu vahvasti ilmastolämpenemisen hidastaminen sekä tehokas, mutta säästävä luonnonvarojen käyttö.

2.2.2 Taloudellinen ulottuvuus

Niemisen (2016) mukaan taloudellinen ulottuvuus tarkoittaa sitä, että yritys huomioi oman kannattavuutensa ja kilpailukykyensä toiminnassaan. Taloudellinen ulottuvuus ottaa huomioon vaikutukset omistajiin, henkilöstöön, toimittajiin ja muihin sidosryhmiin. Gimenez et al. (2012) ovat sitä mieltä, että taloudellinen ulottuvuus ymmärretään hyvin. Taloudellinen ulottuvuus otetaan huomioon valmistus- ja tuotantokustannuksissa. Koipijärven (2020) mukaan taloudelliseen ulottuvuuteen kuuluvat kestävästä muutosta tukevat liiketoimintamallit, kuten kiertotalous. Taloudellisen ulottuvuuden voidaan nähdä vaikuttavan sosiaalisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden toteutumiseen. Yrityksen kasvun ja kehittymisen kannalta taloudellinen tulos ja liikevoitto ovat tärkeitä. (Carroll 2016)

2.2.3 Sosiaalinen ulottuvuus

Gimenez et al. (2012) mukaan sosiaalinen ulottuvuus tarkoittaa sitä, että yritykset ja organisaatiot tarjoavat tasapuoliset mahdollisuudet ja varmistavat laadukkaan elämän ja luovat mahdollisuuksia sekä yrityksen sisällä, että sen ulkopuolella. Sosiaalinen ulottuvuus huomioi organisaatiolle tärkeiden ihmisryhmien (henkilökunta, toimittajat ja paikalliset asukkaat) hyvinvoinnin (Nieminen, 2016). Julkisten hankintojen osalta sosiaalinen vastuu toteutuu hankintalain avulla. Hankintalain mukaan julkiset hankinnat on pyrittävä järjestämään niin, että pk-yrityksillä on myös mahdollisuus osallistua tasapuolisesti tarjouskilpailuihin (JHNY 2023).

3 Hankintojen vastuullisuus kohdeyrityksessä sekä sosiaali- ja terveysalalla

Tässä tutkielman luvussa käydään läpi tutkielman empiriaosuus, joka sisältää laadullista tutkimusta sekä määrällistä arkistotutkimusta. Laadullisen tutkimuksen avulla tutkitaan hankintojen vastuullisuutta kohdeyrityksessä teemahaastattelun pohjalta. Luvussa esitellään kohdeyritys ja käsitellään kohdeyrityksen hankintojen vastuullisuutta ja käytänteitä. Määrällisen tutkimuksen avulla tarkastellaan julkisten hankintojen vastuullisuutta sosiaali- ja terveysalalla. Sosiaali- ja terveysalan julkisia hankintoja tutkitaan siksi, koska niillä on vaikutuksia yksittäisen alan yrityksen toimintaan. Luvussa käsitellään lisäksi hankintatoimen strategiaa lainsäädännön ja poliittisen päätäntövallan näkökulmasta. Lisäksi luvussa käsitellään vastuullisuuden merkitystä hyvinvointialueiden hankintailmoitusten ja kilpailutusten näkökulmasta. Tämän osion tarkoituksena on saada vastauksia aiemmin esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Luku sisältää tutkielman aineiston sekä tutkimusmenetelmät.

3.1 Tutkimusmenetelmät ja -aineisto

Tämä kandidaatin tutkielma on toteutettu monimenetelmä tutkimustapauksena. Monimenetelmäistä tutkimustapaa hyödyntämällä tutkimuksesta voidaan saada monipuolisempia ja kattavampia tuloksia vertaamalla eri tutkimusmenetelmien tuloksia keskenään (Yin, 2014). Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään tutkittaessa kohdeyritystä. Aineisto on kerätty haastatteleamalla kohdeyrityksen edustajaa.

Haastattelukysymykset on lähetetty yritys X:n edustajalle etukäteen, jotta edustajalla on ollut mahdollisuus tutustua kysymyksiin ja teemoihin etukäteen. Kysymysten etukäteen lähettämällä varmistetaan se, että vastaukset ovat laadukkaampia ja edustajan on mahdollisuus etukäteen selvittää hankaliin kysymyksiin vastauksia. Haastattelu on toteutettu puolistrukturoituna teemahaastatteluna marraskuussa 2023. Teemahaastattelussa kysymyksiä voidaan tarkentaa ja syventää haastateltavien vastausten mukaan. (Tuomi & Sarajarvi 2018) Tchokoqué et al. (2018) kehittivät viitekehysten julkisen sektorin hankintojen vastuullisuuden arviointia varten Britanniassa. Viitekehystä on käytetty apuna luodessa

haastattelukysymyksiä. Haastattelukysymykset on pyritty muodostamaan niin, että niiden avulla olisi mahdollisuus saada vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelukysymykset ovat kandidaatintutkielman liitteenä numero yksi.

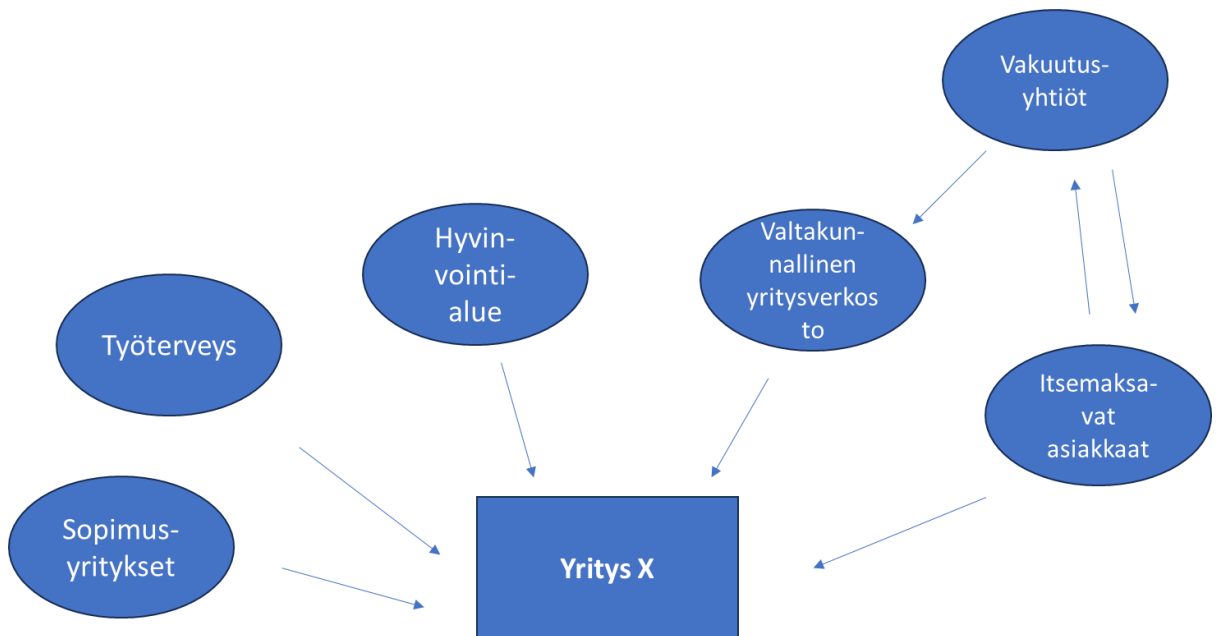
Hyvinvointialueiden hankintailmoituksia käsitellään määrällisen arkistotutkimuksen avulla. Aineisto on kerätty julkisten hankintojen palvelusta Hilmasta. Aineistoon on valittu sattumanvaraisesti vuoden 2023 aikana ilmoitettuja hyvinvointialueiden hankintailmoituksia sekä työterveyteen liittyviä julkisia hankintailmoituksia. Eri tutkimusmenetelmien tuloksia vertaillaan keskenään, jolloin tuloksista saadaan kattavampia.

3.2 Kohdeyrityksen esittely

Tämän kandidaatintutkielman kohdeyritys yritys X on suomalainen 1980-luvulla perustettu perheyritys. Alun perin yritys X on toiminut yhden henkilön kommandiittiyhtiö, mutta vuosien saatossa toiminta on kasvanut ja yritys X on vaihtunut kommandiittiyhtiöstä osakeyhtiöksi eli yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei sen yhtiöjärjestyksessä toisin mainita. Yritys X valikoitui tutkimuksen kohteeksi, sillä on mielenkiintoista tehdä tutkimusta, kuinka pienemmät yritykset tekevät hankintoja. Mitä pienempi yritys on kyseessä, sitä vähemmän yrityksellä on varaa tehdä virhevalintoja toimittajien ja hankintojen suhteen.

Tämän kandidaatintutkielman kohdeyritys X toimii sosiaali- ja terveysalalla. Yritys X:n vuosittainen liikevaihto on 0,5-2 miljoonan euron luokkaa. Terveyspalveluiden lisäksi yritys X myy lisäksi terveystuotteita, koska haluaa mahdollistaa asiakkailleen mahdollisimman monipuolisen hyvinvoinnin terveyspalvelujen tuottamisen lisäksi. Tuotevalikoima on suunniteltu niin, että tuotteilla on terveydellinen merkitys ja lisäarvo asiakkaan hyvinvoinnille. Yritys X työllistää noin 10 työntekijää. Yritys X:n kaikki työntekijät ovat kuukausipalkalla töissä, toisin kuin monilla muilla sote-alan yrityksillä. Alalla on yleistä, että työntekijät ovat ammatinharjoittajia. Tämä voi johtaa siihen, että ammatinharjoittajat kilpailevat yrityksen asiakkaista keskenään. Kohdeyrityksessä näin ei kuitenkaan tapahdu. Yritys X:ssä on koettu, että käytössä oleva palkkausmalli luo turvaa työntekijöille, mutta lisäksi se luo turvaa ja luottamusta yrityksen asiakkaille siitä, että he saavat jokaisella hoitokerralla heille parasta mahdollista palvelua ja oikean ammattilaisen palvelua.

Yritys X:n asiakkaat koostuvat itsemaksavista asiakkaista, yksityisasiakkaista oman vakuutuksen kautta, työterveysasiakkaista sekä yrityssovimusasiakkaista. Lisäksi yritys X tuottaa hyvinvointialueelle palveluita. Sopimus palvelun tuottamisesta hyvinvointialueelle ei itsessään takaa asiakkaita. Sopimus mahdollistaa sen, että halutessaan henkilö, jolla on oikeus palveluseteliin voi valita yritys X:n käyttämäkseen palveluntuottajaksi. Yritys X:n asiakkaita tulee myös valtakunnallisen yritysverkoston kautta. Valtakunnallinen yritysverkosto on tehnyt sopimukset eri vakuutusyhtiöiden ja järjestöjen kanssa. Yritys X on jäsenyrityksenä tietyissä alan järjestöissä ja yritystä koskevat sosiaali- ja terveysalaan liittyvät lainsäädännöt ja määräykset. Yritys X:n asiakasrakenne on avattu kuvassa 5.

Kuva 5. Yritys X:n asiakasrakenne

3.3 Yritys X:n haastattelu

Haastattelukysymyksiin yritys X:stä vastasi yrityksen osaomistaja, joka vastaa osittain hankinnoista. Haastateltava tekee myös sosiaali- ja terveysalan työtehtäviä yritys X:ssä. Haastattelu on toteutettu puolistrukturoituna teemahaastatteluna, koska kyseistä aihetta ei ole vielä tutkittu paljon. Avoimet vastausvaihtoehdot mahdollistavat monipuolisen vuorovaikutuksen. Koska haastattelun vastaaja on yrityksen osaomistaja, täytyy vastauksiin suhtautua tietyllä varauksella, koska on mahdollista, että vastaaja haluaa kaunistella asioita. Toisaalta

vastauksia voidaan pitää luotettavina, koska yrityksen nimeä ei paljasteta, joten myöskään vastaajalla ei ole pelkoa siitä, että hän paljastaisi jotain yrityksen asioita liikaa.

Yritys X:n hankinnat tehdään pääsääntöisesti tutuilta ja hyväksi todetuilta toimittajilta. Yritys X käyttää hankinnoissaan mahdollisuuksien mukaan paikallisia toimittajia. Paikallisen toimittajan etuja ovat pienemmät logistiset kustannukset ja myös nopeammat toimitukset. Monet yritys X:n toimittajat ovat löytyneet alan messuilta, joissa myös mahdollisiin uusiin toimittajiin voi tutustua ja saada kontaktin.

3.3.1 Toimittajat ja hankintapolitiikka

Yritys X:n hankinnoista vastaa pääosin omistajat, joilla on suorat kontaktit tiettyihin toimittajiin. Omistajien tehdessä hankintapäätökset, on kilpailuttaminen ja hankintapäätöksen tekeminen nopeampaa. Lisäksi yrityksessä käytetään toimittajien valinnassa ja hankintojen toteuttamisessa työntekijöiden ammatillista osaamista, kun tietyistä alan tuotteista tehdään selvitystä ja hankintoja kilpailutetaan. Toimittajien vastuullisuus huomioidaan, niin että yritys X käyttää alalla hyväksi todettuja toimittajia ja riittävän suuria toimittajia, jolloin toimitusvarmuus on parempaa ja suurien toimittajien uskotaan toimivan vastuullisesti.

Yritys X:llä on kotimaisten toimittajien lisäksi toimittajia Yhdysvalloista, Pohjoismaista sekä Euroopasta. Yhteistyökumppanit ja maahantuojat ovat tärkeässä roolissa, koska ne mahdollistavat sen, että yritys X:n omien materiaalivarastojen ja varastossa olevien tuotteiden määrä ei tarvitse olla liian suuri. Suuret varastot sitoisivat yrityksen käytettävissä olevaa pääomaa. Suurimpia syitä toimittajien vaihtoon tai toimitussuhteen päättämiseen ovat hankinnan hinta, toimitusvarmuus ja se että jollain kilpailijalla on parempi vastaava tuote hintalaatusuhteeltaan.

3.3.2 Hankintojen vastuullisuuskäytänteet ja hankintojen haasteet

Yritys X:ssä on pyritty vastuullisuuteen hankintojen suhteen koko yrityksen historian ajan, eikä vastuullisuuteen ole tarvinnut erikseen kiinnittää tarkempaa huomiota. Vastuullinen hankinta on näkynyt yritys X:ssä etenkin pitkäkestoisina toimittajasuhteina. Sosiaali- ja terveysalalla toimivan yrityksen on joka tapauksessa toimittava vastuullisesti ja vastuullisuus on myös yrityksen omistajien omassa ideologiassa. Pienemmän toimijan haasteet

hankintojen suhteen korostuvat tuotteiden hinnoittelussa. Koska suurien toimijoiden sisäänosto volyyymi on niin suuri, tarkoittaa se sitä, että ne pystyvät myymään tiettyjä vastaavia tuotteita ulos sillä hinnalla, millä yritys X ostaa tuotteita sisään. Yritys X on onnekseen löytänyt sellaisia toimittajia, joilta pienemmätkin yritykset voivat ostaa samoilla hankinta hinnoilla kuin suuremmatkin. Tämä mahdollistaa sen, että yritys X pystyy pitämään tuotteiden katteet liiketoiminnan kannalta järkevällä tasolla. Kilpailukykyinen hinta on myös haasteena palveluiden tuottamisessa. Palveluiden hinnan on katettava materiaali sekä muut kulut, joita palveluiden tuottamiseen tarvitaan.

3.3.3 Vastuullisuuden merkitys yrityksen liiketoimintaan

Vastuullisuudella on merkitystä yritys X:n liiketoiminnan suhteen. Pystyäkseen toimimaan hyvinvointialueen palveluntuottajana on yrityksen täytettävä hyvinvointialueen vastuullisuuden vähimmäistavoitteet. Sosiaali- ja terveysalalla on markkinoinnin suhteen olemassa tietyt yleiset ohjeet. Markkinoinnin on oltava asiallista, luotettavaa, totuudenmukaista ja markkinoinnin täytyy alalla perustua viimeisimpään tietämykseen. Sopimus palvelun tuottamisesta ei takaa kuitenkaan asiakkaita, vaan palvelun tarjoajien joukosta on erottauduttava. Vastuullisuus hankintojen suhteen kuin koko toiminnan suhteen on yksi mahdollisuus erottua. Tietenkin palveluiden laatu on tärkein erottava tekijä palvelun hinnan kanssa. Yritys X:n edustaja ei muista onko hyvinvointialueen kilpailutuksissa ollut mainintaa tarjoajan hankintojen vastuulliskäytänteiden vaikutuksesta kilpailutuksen lopputulokseen.

Yritys X ei markkinoi vastuullisuustoimistaan juuri ollenkaan omilla kotisivuillaan tai muissa palveluissa. Yrityksellä on sote-sertifikaatti sekä sille on myönnetty avainlippumerkki. Jos vastuullisuudesta viestitään, niin se tapahtuu yleensä yhteistyössä toimittajien kanssa.

Työterveyspalveluita tuottaessa palvelun tuottamiseksi täytyy olla työterveyshuollon ammattipätevyys. Muita suurempia vaatimuksia työterveydelle palveluita tuottavalle yritykselle, lisäksi osa työterveyden kautta tulevista asiakasyrityksistä voi velvoittaa työterveyspalveluita tuottavan yrityksen noudattamaan asiakasyrityksen Code of conductia.

Yritys X:ssä koetaan, että vastuullisuus on yksi osa-alue paikallisen perheyrittäjyyden lisäksi, siihen että asiakas valitsee yritys X:n silloin, kun tarvitsee terveyspalveluja. Lisäksi

tärkeinä arvoina koetaan yrityksen pitkä historia sekä tunnettuus ja arvostus myös muiden alan toimijoiden osalta.

3.4 Hankintojen vastuullisuus sosiaali- ja terveysalalla

Toimiminen sosiaali- ja terveysalalla yksityisenä palveluntuottajana on luvanvaraista toimintaa. Luvattomasta toiminnasta rangaistaan ja palvelujen tuottamisen voi aloittaa luvan myöntämisen jälkeen. (Aluehallintovirasto, 2023) Yksityisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajien, eli yrityksiä, järjestöjen ja säätiöiden osuus sote-palvelualasta on 22 prosenttia. Yleisimpiä yksityisiä terveyspalveluja ovat fysioterapiapalvelut, lääkärin ja hammaslääkärin vastaanotto toiminta sekä työterveyshuolto. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023A) Jos sosiaali- ja terveysalan yksityinen palveluntuottaja haluaa toimia Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle palvelun tuottajana, on sen täytettävä Code of Conduct – vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet. Vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteita käydään läpi tarkemmin jäljempänä.

Kestävien & innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskuksen (KEINO) 2023 tuottaman oppaan mukaan terveydenhuollon hankintojen vastuullisuudessa korostuvat korkeat vaatimukset potilasturvallisuuden sekä korkean hygieniatason suhteen. Oppaan mukaan hankinnat vaikuttavat aina välillisesti ja välittömästi ympäristöön ja yhteiskuntaan. Vaikka opas on suunniteltu tueksi hyvinvointialueiden hankintastrategioiden laadintaan opasta voivat hyödyntää myös yksityisen sektorin yritykset omassa toiminnassaan.

Kestävään kehitykseen sosiaali- ja terveysalalla kuuluvat the triple bottom line-käsitteen sosiaalinen, taloudellinen sekä ympäristöllinen kestävyys. Monen organisaation vastuullisuustavoitteiden pohjana on YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelmassa olevia tavoitteita. (KEINO, 2023) Agenda 2030 -toimintaohjelmaan sisältyvät tavoitteet on esitelty kuvassa 6.

Kuva 6. Agenda 2030 -toimintaohjelman tavoitteet (KEINO 2023)

3.4.1 Kestävän kehityksen ympäristö- ja sosiaalisen vastuun tavoitteet

Terveydenhuoltoalan kestävän kehityksen ympäristötavoitteisiin kuuluvat ilmastopäästöjen vähentäminen sekä hiilineutraalisuus. Lisäksi tavoitteena on materiaalitehokkuus sekä kiertotalouden hyödyntäminen, joiden avulla tavoitellaan luonnonvarojen kestävää käyttöä. (KEINO, 2023)

Terveydenhuoltoalan sosiaalisen vastuun tavoitteisiin kuuluvat ihmisoikeuksien toteutuminen, työelämän perusoikeuksien noudattaminen sekä tasa-arvo. Tavoitteisiin kuuluvat lisäksi työturvallisuus sekä tavoite työllistää ja työllistää myös vaikeasti työllistyviä esimerkiksi työllistämällä oppisopimuksella. (KEINO, 2023)

3.4.2 Palvelusetelin tuottaja

Hyvinvointialue hyväksyy terveyden- ja sosiaalihuollon palveluntuottajat, joiden palveluja voidaan ostaa palveluseteliä käyttämällä. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023B) Hyvinvointialue voi hyväksyä yksityisen palvelujen tuottajan, joka täyttää kriteerit. Palvelun tuottajan pitää täyttää laissa asetetut vaatimukset yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta sekä yksityisestä terveydenhuollosta. Lisäksi palvelun tuottaja pitää olla merkitty ennakkoperintärekisteriin ja palvelun tuottajalla on oltava potilasvakuutuslain mukainen tai muu vastuuvakuutus. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023B)

Lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriö (2023B) on määrännyt, että yksityisen palvelun tuottajan on tuotettava vähintään hyvinvointialueen palvelujen tasoisia palveluita. Hyvinvointialueen on mahdollista asettaa palvelulle muita vaatimuksia, jotka liittyvät asiakkaiden tarpeisiin, palvelujen määrään, laatuun tai kunnan olosuhteisiin. Vaatimusten on oltava syrjimättömiä ja perustuttava puolueettomasti arvioitaviin seikkoihin.

3.4.3 Code of Conduct – eettinen ohjeisto

Code of conduct -käsite voidaan kääntää suomen kielessä eettiseksi ohjeistoksi. Hyvinvointialueiden hankintailmoituksissa code of conduct -käsitteestä käytetään termiä vastuullisuuden vähimmäisvaatimukset. Jos yksityinen terveys- ja sosiaalialan toimija haluaa tuottaa hyvinvointialueelle palveluja, on toimijan tällöin noudatettava oman hyvinvointialueensa eettistä ohjeistoa.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen Code of conduct – vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet, on 11 sivua pitkä asiakirja. Code of conduct koskee sekä toimittajia, mutta myös toimittajien alihankkijoita. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteissa on vaatimuksia, jotka liittyvät kansainvälisiin sopimuksiin, lainsäädännön noudattamiseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä työehtoihin ja työn tekemisen olosuhteisiin liittyviin velvoitteisiin. (EKHVA, 2023B)

3.4.4 Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintojen erikoispiirteet

Sosiaali- ja terveyspalvelut sisältävät tiettyjä erityispiirteitä, joiden pohjalta hankintalakiin on määritelty SOTE-palveluja koskevia tavoitteita, jotka hankintayksiköiden on otettava huomioon kilpailutuksessa ja hankintaa valmisteltaessa. (Valtionvarainministeriö 2023) Eri hyvinvointialueiden hankintailmoitukset ja niiden kilpailutukset tehdään julkisten hankintojen palvelussa Hilmassa.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden hankinnoissa on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö ja lisäksi on otettava huomioon käyttäjien erityistarpeet ja kuuleminen siten, kuin laissa on säädetty. (Valtionvarainministeriö 2023)

Lisäksi hankinnoissa on huomioitava palvelun laatu, jatkuvuus, esteettömyys, sekä kohtuuhintaisuus, saatavuus ja kattavuus. Hankinnoissa on huomioitava eri käyttäjäryhmien erityistarpeet. (Valtiovarainministeriö 2023)

Hankintailmoituksia on tutkittu arkistotutkimuksen avulla ja voimassa olevista hankintailmoituksista on poimittu 20 kappaletta eri hyvinvointialueiden hankintailmoituksia, jotka on taulukoitu liitteeksi 2.

Kaikille Hilmassa julkaistuille hyvinvointialueiden hankintailmoituksille yhteistä on se, että hankintailmoitusten yhteydessä on kerrottu poissulkemisperusteet. Hilmasta (2023) poimitujen tietojen mukaan poissulkevia perusteita ovat tuomioihin liittyvät perusteet, joihin kuuluvat osallistuminen rikollisjärjestön toimintaan, korruptio, petokset terrorismirikokset, terroritoimintaan liittyvät rikokset, rahanpesu tai terrorismin rahoitus, sekä lapsityövoima ja muut ihmiskaupan muodot.

Lisäksi Hilmassa (2023) kerrotaan että poissulkemisperusteita ovat verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamiseen liittyvät perusteet, johon sisältyvät verojen maksamiseen ja sosiaaliturvamaksujen maksamiseen liittyvät rikkomukset. Poissulkeviin perusteisiin kuuluvat myös Suomen lainsäädännön mukaiset perusteet, johon sisältyy tuomiot työturvallisuusrikkoksista, työsuojelurikoksesta, työsyrynnästä, työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä. Poissulkemisperusteita ovat myös sosiaalisiin velvoitteisiin liittyvät perusteet.

Muita poissulkemisperusteita ovat liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvät perusteet, joilla tarkoitetaan konkurssia, maksukyvyttömyyttä, järjestelyitä velkojien kanssa, varat ovat selvitysmiehen hallinnassa tai liiketoiminta on keskeytetty. Lisäksi poissulkemisperusteisiin kuuluvat eturistiriitoihin liittyvät perusteet. (Hilma 2023)

3.4.5 Hyvinvointialueiden julkiset hankinnat Hilmassa

Yksi julkisten hankintojen tärkein piirre on hankintailmoitusten ja tarjouskilpailujen laillisuus. Hankinnoilla on myös julkinen vastuu. Jos julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa ei noudateta hankintoja koskevia direktiivejä, on yksityisillä yrityksillä mahdollisuus haastaa viranomaisia oikeustoimin. Julkisissa hankinnoissa käytetään veronmaksajien rahoja ja tästä syystä poliittiset tavoitteet voivat olla päätöksien taustalla. Esimerkiksi pieni kaupunki hankkii tietyt palvelut paikalliselta toimijalta työllisyyden lisäämiseksi. (van Weele 2014)

Tässä kandidaatintutkielmassa hyvinvointialueiden hankintailmoituksia on tutkittu arkistotutkimuksen avulla. Hilma löytyi joulukuussa 2023 alussa tehdyn haun mukaan sanan hyvinvointialue sisältäviä hankintailmoituksia vuodelta 2023 yhteensä 1537 kappaletta. Näistä 1537 hankintailmoituksesta voimassa olevia hankintailmoituksia oli 265 kappaletta. 265 voimassa olevasta hankintailmoituksesta on poimittu sattumanvaraisesti 20 kappaletta eri hyvinvointialueiden hankintailmoituksia, jotka ovat taulukoituna liitteeksi 2.

Hinta	Laatu	Hinta/ Laatu	Rajoitettu menettely	Kriteeri ei selvinnyt ilmoituksesta
14	1	2	1	2

Taulukko 1. Hyvinvointialueiden hankintailmoitusten valintakriteerit

Hankintailmoituksista tutkittiin valintakriteeriä. Valintakriteerit on taulukoitu taulukossa 1. Voimassa olevien hankintailmoitusten joukosta poimituista 20 kappaleesta 14 hankintailmoituksesta määräävänä kriteerinä oli hinta. Yhdessä hankintailmoituksessa kriteerinä oli laatu ja kahdessa hankintailmoituksessa kriteerinä oli sekä hinta, että laatu. Yksi hankintailmoituksista oli rajoitetun menettelyn hankintailmoitus, millä tarkoitetaan sitä, että hankintailmoituksen jättäjä valitsee ilmoitukseen vastanneista ne tahot, keltä tarjouspyynnön haavat. Kaksi hankintailmoitusta oli sellaisia, joista ei kriteeri selvinnyt.

Hankintailmoituksista selvitettiin arkistotutkimuksen avulla myös strategisia tietoja. Hankintailmoituksista tutkittiin, sisältyikö hankintailmoitukseen Innovaatioita, ekologista kestävyttä ja sosiaalista kestävyttä. Hankintailmoituksissa Innovaatioilla tarkoitetaan sitä, että hankinnan valmisteluvaiheessa on kartoitettu tarve/mahdollisuudet uusiin ratkaisuihin tai niiden kehittämiseen. Tavoiteltava ratkaisu tai osa siitä on ostajalle uusi. Lisäksi innovaatioiden alakohtana on se, että tavoiteltava ratkaisu tai sen osa on markkinoille tai toimialalle uusi.

Ekologisen kestävyden alla hankintailmoituksissa on energiatehokkuuden edistäminen, vähähiilisuuden edistäminen ja kiertotalouden edistäminen. Lisäksi ekologiseen kestävyteen lasketaan, jos hankinta edistää luonnon monimuotoisuutta ja jos hankintaa edistää kestävä ruokajärjestelmä. Sosiaalisen kestävyden alla ovat hankinnan työolojen oikeudenmukaisuuden edistäminen, työllistämisehdon sisältäminen sekä se, että hankinnassa käytetään vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia code of conductia. Code of conduct on taulukoitu omaksi sarakkeeksi taulukossa 2.

Innovaatio	Ekologinen kestävyys	Sosiaalinen kestävyys	Code of conduct
4	2	8	5

Taulukko 2. Hyvinvointialueiden hankintailmoitusten strategiset tiedot

Hankintailmoituksista neljä kappaletta sisälsi jonkin osan innovaation alta. Ekologista kestävyyttä hankintailmoituksista sisälsi ainoastaan kaksi kappaletta. Sosiaalista kestävyyttä hankintailmoituksissa oli kahdeksassa kappaleessa ja nämä hankintailmoituksien hankinnat sisältävät joko työllistämisehdon, tai ne edistävät oikeudenmukaisia työoloja. Viidessä hankintailmoituksen hankinnassa käytettiin vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia

3.4.6 Työterveyteen liittyvät julkiset hankintailmoitukset

Tässä kandidaatintutkielmassa julkisia työterveyteen liittyviä hankintailmoituksia on tutkittu arkistotutkimuksen avulla. Hilmasta löytyi joulukuussa 2023 alussa sanan työterveys sisältäviä hankintailmoituksia vuodelta 2023 yhteensä 129 kappaletta. Näistä 129 hankintailmoituksesta voimassa olevia hankintailmoituksia oli 18 kappaletta. Voimassa olevista 18 hankintailmoituksesta on poimittu sattumanvaraisesti 10 hankintailmoitusta, jotka on taulukoitu liitteessä 3.

Työterveyteen liittyvistä hankintailmoituksista tutkittiin valintakriteeriä. Voimassa olevien hankintailmoitusten joukosta poimituista 10 kappaleesta 4 hankintailmoituksesta määräävänä kriteerinä oli hinta. Kahdessa hankintailmoituksessa kriteerinä oli hinta ja laatu painotuksella 50 ja 50. Kahdessa hankintailmoituksessa kriteerinä oli sekä hinta, että laatu, mutta hinnan painotus oli suurempi. Yksi hankintailmoituksista oli sellainen, jossa laadun painotus oli suurempi kuin hinnan painotus. Yhdessä hankintailmoituksessa mainittiin, että hinta ei ole ainoa valinta kriteeri.

Hinta	Hinta 50 /Laatu 50	Hinta> Laatu	Laatu> Hinta	Hinta ei ainoa kriteeri
4	2	2	1	1

Taulukko 3. Työterveyteen liittyvien hankintailmoitusten valintakriteerit

Työterveyteen liittyvistä hankintailmoituksista selvitettiin arkistotutkimuksen avulla myös strategisia tietoja. Työterveyteen liittyvistä hankintailmoituksista tutkittiin, sisältyikö hankintailmoitukseen Innovaatioita, ekologista kestävyyttä ja sosiaalista kestävyyttä. Hankintailmoituksissa Innovaatioilla tarkoitetaan sitä, että hankinnan valmisteluvaiheessa on kartoitettu tarve/mahdollisuudet uusiin ratkaisuihin tai niiden kehittämiseen. Tavoiteltava ratkaisu tai osa siitä on ostajalle uusi. Lisäksi innovaatioiden alakohtana on se, että tavoiteltava ratkaisu tai sen osa on markkinoille tai toimialalle uusi.

Ekologisen kestävyuden alla hankintailmoituksissa on energiatehokkuuden edistäminen, vähähiilisyys edistäminen ja kiertotalouden edistäminen. Lisäksi ekologiseen kestävyys lasketaan, jos hankinta edistää luonnon monimuotoisuutta ja jos hankintaa edistää kestävä ruokajärjestelmää. Sosiaalisen kestävyuden alla ovat hankinnan työolojen oikeudenmukaisuuden edistäminen, työllistämisehdon sisältäminen sekä se, että hankinnassa käytetään vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia code of conductia. Code of conduct on taulukoitu omaksi sarakkeeksi taulukossa 4.

Innovaatio	Ekologinen kestävyys	Sosiaalinen kestävyys	Code of conduct
3	1	5	2

Taulukko 4. Työterveyteen liittyvien hankintailmoitusten strategiset tiedot

Työterveyteen liittyvistä hankintailmoituksista kolme kappaletta sisälsi jonkin osan innovaation alta. Ekologista kestävyyttä hankintailmoituksista sisälsi ainoastaan yksi hankintailmoitus. Sosiaalista kestävyyttä hankintailmoituksissa oli viidessä hankintailmoituksessa ja nämä hankintailmoituksien hankinnat sisältävät joko työllistämisehdon, tai ne edistävät oikeudenmukaisia työoloja. Vain kahdessa hankintailmoituksen hankinnassa käytettiin vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia

4 Johtopäätökset

Tämä kandidaatintutkielman luku sisältää tutkimustulokset ja vertailun aiempiin tutkimuksiin. Luvussa tarkastellaan hyvinvointialueiden, sekä työterveyteen liittyvien hankintailmoituksista tehtyjä havaintoja. Havaintoja verrataan toisiinsa, jotta tutkimuksen tuloksista saadaan moninaisempia. Lisäksi luvussa pohditaan tutkimuksen luotettavuutta, vaikuttavuutta sekä sitä minkälaisia jatkotutkimusaiheita tämän työn pohjalta voisi toteuttaa. Luvussa käydään läpi myös mahdolliset tutkimusrajoitteet.

4.1 Tutkimuksen tulokset

Tutkimus antoi vastauksen tutkimuksen pääkysymykseen, kuinka vastuullisuus näkyy yrityksen hankinnoissa. Vaikkei yritys X:llä varsinaista hankintayksikköä ole, niin siitä huolimatta hankinnoista vastaavat henkilöt kiinnittävät huomiota vastuullisuuteen ja se näkyy etenkin hyvien ja toimivien toimittajasuhteiden vaalimisessa. Yritys X:n hyvien toimittajasuhteiden vaalimista tukevat Tchokoqué et al. (2018) ajatukset siitä, että yhteistyö tavaran-toimittajien kanssa on tärkeää, mutta lisäksi yhteistyötä voisi tehdä muiden alan yrittäjien kanssa. Alan yritykset voisivat tehdä yhteisesti tiettyjä hankintoja, jolloin yksikkökustannuksia olisi mahdollista saada pienemmäksi. Myös Panapanaan et al. (2003) ovat tutkimuksessaan havainneet, että suomalaisissa yrityksissä toimittajasuhteita hoidetaan perinteisesti hyvin. Panapanaan et al. (2003) toteavat, että yrityksiä tyypillisimmät ongelmat toimittajien suhteen on se, että yritysvastuuta ei tunneta puolin ja toisin. Lisäksi Panapanaan et al. (2003) toteavat, että toimittajien kotimaa voi tuottaa ongelmaa. Yritys X:n toimittajat ovat sellaisista maista, joissa yritysvastuu ja vastuullisuus on todennäköisesti tiedossa. Elkingtonin (1997) the tripple bottom line -malli vastuullisuuden suhteen ei kohde yrityksessä välttämättä kaikilta osin täyty, mutta se voi johtua haastattelukysymysten asettelusta. Kysymyksissä ei esitetty kysymyksiä ympäristölliseen vastuuseen liittyen. Se, että yritys X käyttää paikallisia toimittajia mahdollisuuksien mukaan, tuo yrityksen toimintaan ympäristöllistä vastuullisuutta, koska lyhyet kuljetus- ja toimitusmatkat tuottavat vähemmän ympäristölle haitallisia päästöjä ja saasteita.

Tutkimuksen avulla alatutkimuskysymyksiin saatiin myös vastauksia. Yritys X kokee, että vastuullisuus on yksi osa paikallisuuden ja perheyrittäjyyden lisäksi, kun kilpailuetua mietitään. Sosiaali- ja terveystalouden palveluiden hinnoittelu yksityisellä sektorilla on toimijoiden kesken tasaista, tietenkin alueiden kesken hinnoissa on eroa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla yksityisten tarjoamat terveystaloudet maksavat enemmän kuin Pohjois-Karjalassa, joka selittyy kustannuksilla sekä myös palkkatasojen eroavaisuuksilla. Jokainen vastuullinen yritys myös hinnoittelee omat tuotteensa ja palvelunsa, niin että yrityksen on kannattavaa toimia. Tekemällä järkeviä ja kustannustehokkaita hankintoja yritys voi tehdä parempaa tulosta. Tätä tukee van Weelen (2014) ajatukset, joiden mukaan järkevillä hankinnoilla voidaan alentaa kustannuksia, tuottaa lisäarvoa ja vähentää riskejä. Hyväksi todettujen toimittajien käyttäminen pienentää riskejä, sillä tilaaja tietää minkä laatuista toimittajan tavarat tai materiaalit ovat. Lisäksi logistisia riskejä pystytään pienentämään käyttämällä paikallisia toimittajia, koska lyhyellä kuljetusmatkalla harvoin sattuu onnettomuuksia tai jotain muita toimituksen kestoon negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Lyhyet toimitusmatkat myös mahdollistavat sen, että omien tavara- ja materiaalivarastojen ei tarvitse olla suuria. Näin varastot eivät sido yrityksen pääomaa.

Tutkimustulokset osoittavat, että yritys X toimii vastuullisesti hankintojen suhteen. Siitä huolimatta hankintojen hinta on merkittävässä asemassa, kun hankintapäätöksiä tai toimittajavalintoja tehdään. Kustannusten kallistuessa, onkin tärkeää pystyä pitämään hyväksi todetuista toimittajista kiinni ja pyrkiä tekemään hankintasopimukset, jotka takaavat edulliset hankintahinnat myös tulevaisuudessa.

Arkistotutkimuksen perusteella hyvinvointialueiden hankinnat ja hankintapäätökset pohjautuvat pitkälti hintaan. Hinta päätöksenteon kriteerinä on turvallinen vaihtoehto, sillä julkisissa hankinnoissa on aina se vaara, että päätöksenteosta voidaan viranomaiset haastaa oikeuteen, kuten van Weele (2014) mainitsee. Hyvinvointialueiden hankintailmoituksissa ja päätöksissä nousee vahvasti esille se, että hyvin harvassa hankintailmoituksessa edistetään vastuullisuutta tai kestävyyttä. Hyvinvointialueilla on olemassa omat vastuullisuuden vähimmäistavoitteet, joita palvelun tuottajilta vaaditaan. Mutta siitä huolimatta hyvinvointialueiden omat hankinnat eivät vastuullisuutta edistä.

Hyvinvointialueiden hankintojen vastuullisuuden vähäiseen rooliin vaikuttaa varmasti merkittävässä määrin hyvinvointialueiden pakolliset säästötoimenpiteet. Hyvinvointialueet kamppailevat tällä hetkellä merkittävän alijäämän kanssa ja joutuvat sopeuttamaan toimiaan

kattaakseen yhteensä 1,2 miljardin euron alijäämän vuoden 2026 loppuun mennessä (Helsingin Sanomat 2023). Näistä hyvinvointialueiden sopeuttamistoimista oman osansa joutuvat vastaamaan yksittäiset hyvinvointialueiden palveluntuottajat. Jos sopeuttamistoimia toteutetaan palvelutason laskemisella ei se tue palveluntuottajien ajatusmallia, koska tähän asti hyvinvointialueiden palveluntuottajat ovat pyrkineet tuottamaan mahdollisimman laadukkaita palveluita, jotta he erottautuisivat palveluntuottajien joukosta. Tulokset mukailevat Panapanaanin et al. (2003) tutkimuksen tuloksia, joiden mukaan globalisaatio, lait sekä määräkset ovat kestäväen kehityksen ja yhteiskuntavastuun osalta yksiä tärkeimmistä tekijöistä.

Hyvinvointialueiden hankintojen ja yksittäisen sosiaali- ja terveysalan hankintojen vastuullisuuden vertaileminen keskenään on kohtuullisen hankalaa. Vaikka yhteisiä määritteleviä tekijöitä hankintojen suhteen on, kuten edullinen hinta. Eivät samat tekijät kuitenkaan päde päätöshetkellä. Yritys X voi valita kalliimman vaihtoehdon, jos se heidän mielestään tuntuu sopivammalta vaihtoehdolta. Hyvinvointialueiden on noudatettava hankinnoissaan lakia julkisista hankinnoista. Tällä hetkellä alalla näkyy se, että hyvinvointialueet ovat pakotettuja leikkaamaan ja säästämään kustannuksissaan, joka heijastuu myös yksittäisiin palveluntuottajiin, jotka pyrkivät pienentämään kustannuksiaan, jotta pärjäisivät kilpailuissa.

Arkistotutkimuksen tulokset osoittavat, että työterveyteen liittyvien hankintojen valintakriteerit jakautuvat eri tavalla kuin hyvinvointialueiden hankintojen valintakriteerit. Tuloksia selittänee se, että hankintailmoitusten jättäneiden organisaatioiden joukossa on myös yrityksiä, eikä ainoastaan julkisen sektorin toimijoita. Yksityisen sektorin työnantajat haluavat pitää yrityksensä työntekijöistä ja heidän hyvinvoinnistaan huolta. Näitä tutkimustuloksia tukee Panapanaanin et al. (2003) tutkimus, jonka mukaan useimmat tutkimuksen kohteena olleista yrityksistä täyttivät yritysvastuun työntekijöidensä hyvinvoinnin osalta.

Lisäksi työterveyteen liittyvissä hankinnoissa on suhteellisesti enemmän vastuullisuuteen ja kestävyteen liittyviä hankintoja kuin hyvinvointialueiden hankintailmoituksissa. Tätäkin tulosta voisi selittää se, että työterveyteen liittyvien hankintailmoitusten jättäneiden organisaatioissa on yksityisiä yrityksiä. Työterveyteen liittyvissä julkisissa hankinnoissa on enemmän yhtäläisyyksiä yritys X:n hankintastrategian kanssa, kuin mitä hyvinvointialueiden hankinnoilla ja yritys X: hankinnoilla. Yritys X:n hankintoihin vastuullisuuden lisäksi vaikuttaa hintalaatu-suhde.

Hankintastrategian osalta sekä yritys X:n että hyvinvointialueiden ja työterveyteen liittyvien hankintojen kaava noudattaa aiemmin mainittua van Weelen (2014) hankintaprosessia. Julkisissa hankinnoissa kilpailutus kestää kauemmin, mutta muuten prosessi on yhtäläinen.

4.2 Jatkotutkimusaiheet

Tutkimusta olisi mielenkiintoista jatkaa, niin että tutkimukseen otettaisiin useampi pienempi yritys, jotka tuottavat työterveyspalveluita sekä toimivat palvelun tuottajina hyvinvointialueille. Tällä tavalla tutkimuksen avulla voisi selvittää yksittäisten pk-yritysten toimintatapojen eroja vastuullisuuden ja vastuullisuuden suhteen. Lisäksi olisi mielenkiintoista, jos tutkimuksen kohteeksi saataisiin palvelun tuottajia eri hyvinvointialueilta. Näin olisi mahdollista verrata eri hyvinvointialueiden toimintatapoja ja käytäntöjä keskenään.

Jatkotutkimusta olisi mielenkiintoista laajentaa myös suurempiin yrityksiin. Näin olisi mahdollista tarkastella ja verrata keskenään sekä samankokoisten että eri kokoisten yritysten hankintojen vastuullisuutta. Tutkimusta voitaisiin laajentaa ottamalla tutkimuksen kohteeksi mukaan myös joko joku työterveyspalveluita tarjoava katto-organisaatio tai sitten joku yksittäinen hyvinvointialue. Jos tutkittavia yrityksiä olisi enemmän, tutkimus kannattaisi toteuttaa kyselylomakkeen avulla, jolloin vastauksia olisi helpompi käsitellä tilasto-ohjelmien avulla.

4.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tämän kandidaatintutkielman tulokset pohjautuvat vain yhteen sosiaali- ja terveysalan yritykseen, joten tutkimuksen tuloksista ei voida tehdä yleistyksiä alan muihin yrityksiin. Tämä on hyvä ottaa huomioon, kun arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta arvioitaessa on hyvä huomioida myös, se että yritys X:n hankintojen vastuullisuuteen liittyvät tulokset perustuvat yhden haastattelun pohjalta tehtyihin havaintoihin. Tutkimuksen luotettavuutta lisäisi se, että yrityksistä olisi haastateltu useampia henkilöitä tai lisäksi olisi haastateltu yritys X:n sidosryhmään kuuluvia tahoja. Tutkimuksen tuloksista voidaan vain tehdä suuntaa antavia päätelmiä. On kuitenkin hyvä todeta, että todennäköisestä on se, ettei missään samankokoisissa sosiaali- ja terveysalan pk-yrityksissä ole hankinnoista vastaavaa

henkilöä, saati sitten hankintatoimen yksikköä, joten samojen haasteiden kanssa joutuvat muutkin alan yritykset tekemään työtä toimiakseen vastuullisesti haastavalla alalla.

Lähteet

- Aluehallintovirasto. (2023) Yksityisen terveydenhuollon luvat. [verkkajulkaisu]. [Viitattu: 8.11.2023].
- Becker, C. U. (2012) Sustainability Ethics and Sustainability Research. [verkkokirja]. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Carroll, A. (2016) Carroll's Pyramid of CSR: Taking Another Look. *International journal of corporate social responsibility* 1, 2, 1–8.
- Carter, C. R. & Rogers, D. S. (2008) A framework of sustainable supply chain management: moving toward new theory. *International journal of physical distribution & logistics management* 38, 5, 360–387.
- Elinkeinoelämän keskusliitto. (2023) Vastuullisuus [verkkajulkaisu]. [Viitattu: 7.11.2023].
- Elkington, J. (1997) *Cannibals with forks: The triple bottom line of the 21st century*. Oxford, Capstone.
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue. (2023A) Hankinnat [verkkajulkaisu]. [Viitattu: 8.11.2023]
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue. (2023A) Code of conduct -vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet, Etelä-Karjalan hyvinvointialueen hankinnat [verkkajulkaisu]. [Viitattu: 10.12.2023] Saatavilla: <https://www.ekhva.fi/wp-content/uploads/2023/06/Code-of-Conduct-FINAL.pdf>
- Etelä-Saimaa. (2023) Uutinen EKVHA aikoo karsia palveluita hyvinvointiasemilla – Neuvottelut kuntien kanssa alkavat tammikuussa. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 8.11.2023]. Saatavilla: <https://www.esaimaa.fi/paikalliset/6337813>
- Etse, D., McMurray, A. & Muenjohn, N. (2023) Sustainable Procurement Practice: The Effect of Procurement Officers' Perceptions. *Journal of business ethics*. Vol. 184 nro 2, s. 525-548.
- Gimenez, C., Sierra, V. & Rodon, J. (2012) Sustainable operations: Their impact on the triple bottom line. *International journal of production economics*. Vol. 140. nro 1, s. 149-159.

Hallikas, J., Kähkönen, A-K., Lintukangas, K. & Lirkki, J. (2016) Vastuullinen ja innovatiivinen hankintatoimi kilpailukyvyyn lähteenä – Kyselytutkimus. Lappeenranta, LUT Scientific and Expertise Publications.

Hilma, julkisten hankintojen palvelu. (2023) Mammografiaseulonnat It-Uudenmaan hyvinvointialueelle, poissulkemisperusteet. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 10.12.2023].

Helsingin Sanomat. (2023) Uutinen. HS kokosi kaikkien hyvinvointialueiden leikkaukset – katso oman alueesi aiheet. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 11.12.2023]. Saatavilla: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009906684.html>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö. (2023) Mikä on julkinen hankinta? [verkkajulkaisu]. [Viitattu 31.12.2023]. Saatavilla: <https://www.hankinnat.fi/mika-julkinen-hankinta/mika-julkinen-hankinta>

Kestävien & innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus. (2023) Hyvinvointialueiden hankinnat. Suuntaviivoja sosiaali- ja terveyssektorin vastuullisten hankintojen suunnitteluun [verkkajulkaisu]. [Viitattu 7.11.2023].

Koipijärvi, T. (2020) Yritysvastuu 2.0: johtamisen uusi normaali. Helsinki, kauppakamari.

Myllyviita, T., Antikainen, R. & Leskinen, P. (2017) Sustainability assessment tools – their comprehensiveness and utilisation in company-level sustainability assessment in Finland. *International journal of sustainable development and world ecology*. Vol. 24. nro 3, s. 236-247.

Nieminen, S. (2016) Hyvä hankinta – parempi bisnes. Helsinki, Talentum Pro.

Panapanaan, V. M., Linnanen, L., Karvonen, M-M. & Phan, V. T. (2003) Roadmapping Corporate Social Responsibility in Finnish Companies. *Journal of business ethics*. Vol. 44 nro 2/3, s. 133-148.

Rambaud, A. & Richard, J. (2015) The “Triple Depreciation Line” instead of the “Triple Bottom Line”: Towards a genuine integrated reporting. *Critical perspectives on accounting*. Vol. 33. s. 92-116.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023A) Yksityiset sosiaali- ja terveystalot [verkkajulkaisu]. [Viitattu 7.11.2023]. Saatavilla: <https://stm.fi/yksityiset-sotepalvelut>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023B) Palveluseteli [verkkajulkaisu]. [Viitattu 7.11.2023]. Saatavilla: <https://stm.fi/palveluseteli>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-6217. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 8.10.2023]. Saatavilla: <https://www.stat.fi/tilasto/yrti>

Tchokogué, A., Nollet, J., Merminod, N., Paché, G. & Goupil, V. (2018) Is Supply's Actual Contribution to Sustainable Development Strategic and Operational? Business strategy and the environment. Vol.27 nro 3, s. 336-358.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi [verkkokirja]. Tammi.

Valtiovarainministeriö. (2023) Julkisten hankintojen käsikirja 2023 [verkkajulkaisu].

Walker, H., Miemczyk, J., Johnsen, T. & Spencer, R. (2012) Sustainable procurement: Past, present and future. *Journal of Purchasing and Supply Management* 18, 4, s. 201-206.

Weele, A. J. V. (2014) *Purchasing and supply Chain Management*. (6th ed.). Cengage.

Yin, R.K. (2014) *Case Study Research Design and Methods* (5th ed.). Thousand Oaks, California, Sage.

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Kerrotko kuka olet ja missä roolissa työskentelet yrityksessänne?
2. Miten hankinnat tehdään yrityksessänne
3. Kuka tai ketkä ovat vastuussa yrityksessä tehtävistä hankinnoista?
4. Onko yrityksenne hankinnoista vastaavat saaneet koulutusta liittyen vastuulliseen hankintaan?
5. Kuinka monta eri toimittajaa yrityksellä on?
6. Minkälaiset ovat yrityksenne vastuullisuuskäytännöt hankintojen suhteen?
7. Vaalitteko pitkäaikaisia toimittajasuhteita?
8. Mitkä ovat suurimpia syitä, jos päädytte vaihtamaan toimittajaa tai päättämään toimittajasuhteen?
9. Minkä maalaisia toimittajia teillä on?
10. Kuinka tärkeäksi koette vastuullisuuden kannalta, että toimittaja on kotimainen?
11. Kuinka valvotte toimittajien vastuullisuutta?
12. Minkälaisia sertifikaatteja teillä on?
13. Miten pitkään hankintojen vastuullisuuteen on kiinnitetty huomiota yrityksessänne?
14. Miten vastuullisuuden merkitys hankinnoissa on kasvanut vuosien aikana?
15. Tuotatte terveystalvueluita hyvinvointialueelle. Vaikuttavatko teidän hankintojen vastuullisuuskäytännön hankinnoissa kilpailutuksiin ja jos vaikuttavat, niin miten?
16. Minkälaisia vaatimuksia työterveystalvueluiden tuottamisen/sopimuksien suhteen vastuullisuudella on?
17. Miten vastuullisuutta hankinnoissa aiotaan tulevaisuudessa kehittää?
18. Kuinka koette vastuullisuuden merkityksen siihen, että valitsevatko yksityisasiakkaat teidät heidän terveystalvuelujen tuottajaksi?

19. Kuinka viestitte vastuullisuuskäytänteistänne?

20. Minkälaisia haasteita olette kokeneet vastuullisen hankinnan toteuttamisessa?

Liite 2. Hyvinvointialueiden hankintailmoitukset

Kilpailuttaja	Ilmoitus julkaistu	Ilmoituksen Hilma-numero	Hankinnan kuvaus	Valintakriteeri	Innovaatio	Ekologinen kestävyys	Sosiaalinen kestävyys	Hankinnassa käytetään code of conductia
Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastuslaitos	8.12.2023	2023-002857	Kannelmäen terveysasemapalvelut Hammashoitohenkilöstön palvelut virka-ajan ulkopuoliseen päivystykseen	Laatu	ei	ei	kyllä	ei
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	8.12.2023	2023-002827	Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen henkilökohtainen avustajapalvelu 1.4.2024-31.3.2029	Hinta	Kyllä	ei	kyllä	kyllä
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	7.12.2023	2023-002804	Suomenkieliset puheterapiapalvelut ostopalveluna keskinen alue (Porvoo)	Hinta	Kyllä	Kyllä	Kyllä	ei
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	5.12.2023	2023-002693	Päihdehuollon erikoislääkäripalvelut	Hinta/ Laatu	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Kainuun hyvinvointialue	4.12.2023	2023-002747	Patologian hankinta	Hinta	Ei	Ei	Ei	Ei
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue	3.12.2023	2023-002672	Lääkkeiden koneellinen annosjakelu	Hinta	Ei	Ei	Kyllä	Ei
Keski-Suomen hyvinvointialue	3.11.2023	2023-002669	Mammografiaseulonnat Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle	Hinta	Ei	Ei	Ei	Ei
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	29.11.2023	2023-002465	Perheryhmäkodin palvelut Suun terveydenhuollon hammaslaboratoriopalveluiden kilpailutus 2024	Hinta	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä
Etelä-Savon Hyvinvointialue	26.11.2023	2023-002346	Hammasteknikkopalvelut	Hinta	Kyllä	Ei	Ei	Ei
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue	24.11.2023	2023-002275	Opiskelu- ja työelämäpalvelut ympäristö- ja kotihoidon palveluasumisen ja kotihoidon asiakkaiden lääkäripalvelujen yhteispäivystyksen lääkäri- ja sairaanhoitajan voimien hankinta	Hinta	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Satakunnan hyvinvointialue	23.11.2023	2023-002265	Psykologipalvelut	Hinta/Laatu	Ei	Ei	Ei	Ei
Pohjois-Savon hyvinvointialue	19.11.2023	2023-001004	Kuntouttavan työtoiminnan hankinta Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle	Hinta	Ei	Ei	Ei	Ei
Kanta-Hämeen hyvinvointialue	19.11.2023	2023-002083	Hengityshalvauspotilaan hoitorinki	Hinta	Ei	Kyllä	Ei	Ei
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	17.11.2023	2023-002043	Henkilöstövuokraus	Hinta	Ei	Ei	Kyllä	Ei
Satakunnan hyvinvointialue	13.10.2023	2023-000822	Fysioterapia	Rajoitettu menettely				
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue	8.10.2023	2023-000656	Työterveys- ja turvallisuuspalveluiden hankinta		Ei	Ei	Ei	Ei
Satakunnan hyvinvointialue	5.10.2023	2023-000571						
Pirkanmaan hyvinvointialue	4.10.2023	2023-000552						
Kymenlaakson hyvinvointialue	21.9.2023	2023-136892						
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue	27.8.2023	2023-002235						

Liite 3. Työterveyteen liittyvät hankintailmoitukset

Kilpailuttaja	Ilmoitus julkaistu	Ilmoituksen Hilma-numero	Hankinnan kuvaus	Valinta-kriteeri	Inno- vaatio	Ekologinen kestävyys	Sosiaalinen kestävyys	Hankinnassa käytetään code of conductia
Tuomi Logistiikka Oy	6.12.2023	2023-002766	Työterveyspalvelut	Hinta	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
Istekki Oy	5.12.2023	2023-140124	Hyvinvointipalvelut henkilöstölle	Hinta ei ole ainoa kriteeri				
Koulutuskeskus Salpaus - kuntayhtymä	5.12.2023	2023-002724	Työterveyspalvelut	Hinta	Ei	Ei	Kyllä	Ei
Koulutuskuntayhtymä Tavastia	5.12.2023	2023-002709	Työterveyspalvelut	Hinta 40 Laatu 60	Ei	Ei	Ei	Kyllä
Kauhajoen kaupunki	1.12.2023	2023-002484	Kauhajoen kaupungin työterveyshuoltopalvelujen hankinta	Hinta 50 Laatu 50	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei
HUS-yhtymä	30.11.2023	2023-002518	työterveyspalvelut HUS-alueen ulkopuolisille	Hinta	Ei	Ei	Ei	Ei
Eläketurvakeskus	29.11.2023	2023-002507	Työterveyshuollon palvelut Eläketurvakeskukselle	Hinta 80 Laatu 20	Ei	Ei	Kyllä	Ei
Hämeen Tekstiilihuolto Oy	27.11.2023	2023-139852	Työterveyshuoltopalveluiden hankinta - Hämeen Tekstiilihuolto Oy	Hinta				
Asikkalan kunta	26.11.2023	2023-002234	Työterveyshuollon palvelut - Asikkalan kunta	Hinta 50 Laatu 50	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
2M-IT Oy	17.11.2023	2023-002055	Työterveyspalvelut	Laatu 45 ja Hintaa 55	Ei	Ei	Ei	Ei